58. srečanje mladih raziskovalcev Slovenije 2024

POLETNO DELO MARIBORSKIH GIMNAZIJCEV IN RAVNANJE Z ZASLUŽKOM

Raziskovalna naloga

Raziskovalno področje: EKONOMIJA

Avtorja: Matija Petek
Luc Mur

Mentorica: Dr. Lidija Kodrin

II. GIMNAZIJA MARIBOR

Maribor, april 2024

Vsebina

1. UVOD 1

1.1 Cilji raziskovalne naloge 1

1.2 Hipoteze raziskovalne naloge 2

1.3 Uporabljene metode 3

2. TEORETIČNO OZADJE 4

2.1 Študentsko delo 4

2.2 Zakonodaja 5

2.3 Iskanje študentskega dela 6

2.4 Delodajalci in študentsko delo 7

2.5 Pomanjkljivosti študentskega dela 8

2.6 Prednosti študentskega dela 10

2.7 Študentsko delo in dohodnina 11

2.7.1 Dohodnina 12

2.7.2 Vrste olajšav 12

2.8 Obseg študentskega dela 13

2.9 Zavarovanje študentov 14

2.10 Narava študentskega dela (vrste del) 14

3. RAZISKOVALNI DEL 16

3. 1 Raziskovalni načrt 16

3.1.1 Cilji raziskave in raziskovalne hipoteze 16

3.1.2 Uporabljene metode 17

3.2 Analiza rezultatov raziskave 18

3.2.1 Analiza vzorca 19

3.3 Preverjanje hipotez 30

3.4 Interpretacija rezultatov 32

4. DRUŽBENA ODGOVORNOST 33

5. ZAKLJUČEK 35

6. VIRI IN LITERATURA 36

7. PRILOGE - VPRAŠALNIK 38

Kazalo grafov

Graf 1: Struktura odgovorov glede na spol dijakov 19
Graf 2: Struktura odgovorov glede na letnik dijakov 20
Graf 3: Struktura odgovorov glede na gimnazijo, ki jo dijaki obiskujejo 20
Graf 4: Struktura odgovorov glede na opravljanje počitniškega dela 21
Graf 5: Struktura glede na število tednov opravljanja počitniškega dela 22
Graf 6: Struktura odgovorov števila ur dela na teden 22
Graf 7: Struktura odgovorov glede na razlog za delo 23
Graf 8: Struktura odgovorov dejavnosti, v katerih so bili zaposleni 24
Graf 9: Struktura odgovorov glede na urno postavko 24
Graf 10: Struktura odgovorov glede na okvirni zaslužek 25
Graf 11: Struktura odgovorov hrambe ali porabe zaslužka 26
Graf 12: Struktura odgovorov glede vrste trošarin 27
Graf 13: Struktura odgovorov glede načina hranjenja zaslužka 28
Graf 14: Struktura odgovorov opravljanja poletnega dela glede na spol 28
Graf 15: Struktura odgovorov opravljanja poletnega dela glede na gimnazijo 29

POVZETEK

Z raziskovalno nalogo sva želela podrobneje raziskati počitniško delo dijakov mariborskih gimnazij, koliko so plačani, v kateri panogi delajo ter kaj delajo z zaslužkom pridobljenim s počitniškim delom. Pri raziskovanju sva uporabila odgovore dijakov štirih mariborskih gimnazij in le-te podatke prikazala v obliki stolpčnih in tortnih diagramov. Zanimalo naju je tudi, kdo lahko opravlja študentsko delo, dohodninske olajšave, prednosti študentskega dela, zavarovanje dijakov ob delu in vrste del, ki jih lahko dijaki in študenti opravljamo. Rezultati ankete, na katero je odgovorilo 220 dijakov, so presenetljivo izboljšali najino razumevanje teme in verjameva, da bodo v korist tudi vam.

1. UVOD

Odločitev za izbiro teme raziskovalne naloge, ki se nanaša na počitniško delo mariborskih gimnazijcev izhaja iz prepoznane potrebe po boljšem razumevanju delovnih izkušenj in ekonomskega vpliva med mladimi. Z raziskovanjem tega področja sva si želel pridobiti vpogled v zaposlitvene priložnosti, ki so na voljo mladim v Mariboru ter razumeti, kako se mladi soočajo s finančnimi izzivi in odločitvami v tem obdobju svojega življenja. Takšna raziskava bo pripomogla k boljšemu razumevanju potreb in izkušenj mladih, omogočila bo boljšo podporo njihovemu razvoju in prihodnjemu uspehu na delovnem in osebnem področju. Raziskovalna naloga razkriva finančno ravnanje mladih s poletnim zaslužkom, odraža njihovo finančno pismenost in odgovornost. Proučuje tudi socialni vpliv poletnega dela na razvoj socialnih veščin in samostojnost, raziskuje morebitno povezavo med poletnim delom in gimnazijskim uspehom, kot tudi motivacijo mladih.

1.1 Cilji raziskovalne naloge

Namen najine raziskovalne naloge je bil izvesti temeljito analizo delovnih izkušenj dijakov mariborskih šol med poletnimi počitnicami, raziskati njihovo ravnanje in upravljanje s pridobljenimi sredstvi. Ideja za raziskovanje tega problema se je porodila iz opažanj in pogovorov s sošolci ter vrstniki, ki so med počitnicami pogosto zaposleni. Vedno bolj sva se zavedala, da počitniško delo ni le vir dodatnega zaslužka, temveč tudi priložnost za pridobivanje delovnih izkušenj, razvoj kompetenc in samostojnost mlade generacije. Cilj raziskave je pridobiti vpogled v raznolikost zaposlitvenih možnosti za mlade v Mariboru in razumeti, kako se mladi spopadajo s finančnimi izzivi in odločitvami v času počitniškega dela. S tem želiva prispevati k boljšemu razumevanju ekonomskega vpliva poletnega dela na mlade in njihovo finančno osamosvojitev. Vprašanje ali mariborski gimnazijci svoj zaslužek investirajo ali ne, pa je dodalo globlji ekonomski in finančni vidik, ki sva se ga želela lotiti.

Cilji raziskovalne naloge so:

- pridobiti relevantne podatke o počitniškem delu gimnazijcev
- analizirati njihove zaposlitvene prakse

- ugotoviti, kako se njihove finančne odločitve odražajo v njihovem ekonomskem vedenju
- ozaveščati delodajalce o povpraševanju dela gimnazijcev v zaposlitvenih panogah

1.2 Hipoteze raziskovalne naloge

V raziskovalni nalogi sva zastavila več hipotez, ki so bile postavljene pred začetkom raziskave.

Hipoteza 1: Ni statistično pomembne razlike med številom dijakov, ki opravljajo poletno delo v Mariboru, glede na gimnazijo, ki jo obiskujejo.
Ničelna hipoteza je bila postavljena, saj nisva imela podatkov, ki bi nakazovali na večjo udeležbo poletnega dela dijakov posamezne gimnazije.
Hipoteza 2: Počitniško delo opravlja več deklet kot fantov.

- Postavljena je bila na podlagi raziskav, da dekleta v tem starostnem obdobju hitreje odrastejo in s tem pridobijo željo po samostojnosti, kar jim daje večjo motivacijo za počitniško delo.

Hipoteza 3: Več kot ⅔ dijakov dela do dva tedna.

- Hipotezo sva postavila iz sklepanja, da se večina gimnazijcev med poletnimi počitnicami odpravi na morje in imajo tudi druge hobije, posledično se ne zaposlujejo za dalj časa.

Hipoteza 4: Večina dijakov dela zaradi zaslužka.

- Hipotezo sva postavila na podlagi lastnih poznanstev, izkušenj in želje po zaslužku in imetju med mladimi.

Hipoteza 5: Manj kot 10% dijakov je delalo v proizvodnji.

- Hipoteza je bila postavljena na podlagi poročil o zaposlenosti, ki pravijo, da so najbolj pogosta dela, ki jih mladi opravljajo dela v trgovini, v gostinstvu ter v turizmu.

Hipoteza 6: Nihče ni prejel več kot 10€ neto na uro.

- Hipoteza je bila postavljena na podlagi minimalne urne postavke, ki znaša 6,20 EUR NETO. Sklepala pa sva tudi, da je za višjo urno postavko kot je 10 EUR, potrebnih več izkušenj in znanj, katere lahko pridobiš predvsem v strokovnih šolah.

Hipoteza 7: Več kot polovica dijakov denar prihrani.

- Hipoteza je bila postavljena na podlagi mednarodnih raziskav (OECD PISA), ki so ugotovila, da je finančna pismenost v Sloveniji solidna, kar namiguje na to, da znajo dijaki upravljati z zasluženim denarjem.

1.3 Uporabljene metode

V teoretskem delu sva uporabila deskriptivni pristop, v okviru katerega sva uporabila več metod. Uporabila sva metodo deskripcije, s katero sva opisovala pojme, kot sta študentsko delo, študentski servis idr. Z uporabo metode deskripcije sva podrobno opisala tudi pojav poletnega dela mariborskih gimnazijcev, vključno z vrsto dela, trajanjem, urno postavko ter z ostalimi pomembnimi značilnostmi. Pri primerjavi različnih vidikov poletnega dela med dijaki mariborskih gimnazij, sva uporabila metodo komparacije, s katero sva primerjala tudi mnenja različnih avtorjev. Z metodo kompilacije sva spoznanja in navedbe različnih avtorjev strokovne literature, diplomskih nalog in člankov, uporabila pri opisovanju dela študentskih servisov in delovanja. Uporabila sva tudi analitični pristop, saj sva v drugem delu raziskovalne naloge opravila kvantitativno raziskavo. S tem sva pridobila vpogled v podobnosti in razlike med različnimi skupinami dijakov. Za zbiranje podatkov sva uporabila spletno anketo oziroma anketni vprašalnik. Anketa je vsebovala 16 vprašanj zaprtega tipa. Anketirance sva spraševala po spolu, letniku, gimnaziji, ki jo obiskujejo, ali so opravljali počitniško delo, koliko časa so ga opravljala, koliko je bila njihova urna postavka, vzrok za opravljanje počitniškega dela, kje so delali, ali so denar prihranili ali porabili in kako so denar porabili. Anketo sva poslala dijakom Prve, Druge, Tretje in Škofijske gimnazije, v njej pa je sodelovalo 220 dijakov. Po zbranih podatkih sva rezultate spletne ankete analizirala, ter jih predstavila v obliki stolpčnih in tortnih diagramov. S pomočjo teh sva lahko potrdila oziroma ovrgla zastavljene hipoteze. Te metode so nama omogočile pridobiti celovit vpogled v poletno delo dijakov ter pripomogle pri izvedbi in interpretaciji rezultatov.

2. TEORETIČNO OZADJE

Študentsko delo je začasno in občasno delo dijakov in študentov. Je torej ena izmed fleksibilnih oblik dela, specifično namenjena mladim, ki so vključeni v proces izobraževanja in si želijo vključitve na trg dela. Tako iz finančnih razlogov kot zaradi pridobivanja delovnih izkušenj in kompetenc (Študentska organizacija Slovenije, 2020). Pogosto vprašanje, ki se mladim porodi je, ali lahko tudi sami delajo. Odločila sva se torej, da bova dodala pogoje za delo ter s tem morda spodbudila bralce, da se tudi sami odločijo za delo.

2.1 Študentsko delo

Študentsko delo lahko opravljajo osebe (E-študentski servis, 2018):

- s statusom dijaka v Republiki Sloveniji, ki so že dopolnili 15 let
- s statusom študenta v Republiki Sloveniji
- s statusom udeležencev izobraževanja odraslih,osebe, ki so mlajše od 26 let in se izobražujejo po javno veljavnih programih osnovnega, poklicnega, srednjega in višjega strokovnega izobraževanja
- dijaki in študenti, državljani Republike Slovenije, ki imajo status dijaka ali študenta v tujini (kar se dokazuje s potrdilom o vpisu, izdanem po predpisih v državi tuje šole),
- osebe, ki so zaključile srednjo šolo v tekočem šolskem letu in bodo (na podlagi vpisa na visokošolski zavod) pridobile status študenta ob začetku novega šolskega leta
- Študentje tujih univerz, ki v okviru mednarodnih izmenjalnih programov opravljajo študijske obveznosti v Republiki Sloveniji

Delajo lahko tudi osnovnošolci, ki so zaključili osnovno šolo in so dopolnili 15 let, status dijaka pa bodo pridobili s septembrom (na podlagi spričevala o zaključeni osnovni šoli in potrdila o vpisu za naslednje šolsko leto). Pri zaposlovanju in delu je prav tako pomembno, da tako zaposleni (dijaki), kot tudi delodajalci poznajo pravice, ki pripadajo mladostnikom, ki izpolnjujejo pogoje za delo. Seveda, je odvisno, kdo je

posrednik med delodajalcem in delavcem, saj od tega zavisijo tudi pogoji dela in ugodnosti, ki jim pripadajo (E-študentski servis, 2018).
V primeru dela preko študentskega servisa se uporabljajo določbe Zakona o delovnih razmerjih (ZDR-1) in se nanašajo na delovni čas, odmore in počitke, na posebno varstvo delavcev, ki še niso dopolnili 18 let ter na odškodninsko odgovornost.

2.2 Zakonodaja

Ob raziskovanju sva ugotovila, da se delodajalci morajo držati tudi določenih pravil. Med njimi so tudi našteta (RS Gov.si, 2024)

- MINIMALNA URNA POSTAVKA znaša 7,21 € bruto, kar je 6,20 € neto - od bruto zaslužka se odvede 13,95 % za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, kar se šteje v pokojninsko dobo.
- URNA POSTAVKA, ki je navedena pri prostem delu, MORA BITI IZPLAČANA. Npr. Če je rečeno, da je plačilo 9 € neto, moraš toliko tudi dobiti.
- PLAČILO NA KOS/ANKETO – ne smeš dobiti plačila po nižji urni postavki, kot je minimalna urna postavka ne glede na število kosov/anket.
- UVAJANJE - mora biti plačano. Lahko pa se z delodajalcem dogovorita, da si za čas uvajanja plačan manj (ne manj od minimalne urne postavke).
- ODMOR ZA MALICO: Če v enem dnevu delaš 8 ur, imaš pravico do odmora, ki traja 30 minut. Odmor za malico se šteje v delovni čas in je plačan. Če si mlajši od 18 let, imaš pravico do odmora za malico 30 minut že, ko delaš 4,5 ur na dan ali več.

2.3 Iskanje študentskega dela

Preden se dijak odloči za delo, se mora seznaniti z dejstvi povezanimi z delom, in sicer, da se izognemo morebitnim zapletom ob koncu delovnega roka. Pred začetkom dela mora naročiti napotnico (tudi v primeru, če gre za uvajanje na delo). Pomembno je, da delodajalec ob začetku dela potrdi napotnico (elektronski podpis). Recept v izogib težavam, je vljudna in iskrena komunikacija ter natančen dogovor že pred samim začetkom dela. (e-kadrovnik, 2018)

Ob začetku dela se je potrebno z delodajalcem natančno dogovoriti glede (Bezjak, 2015):

- plačila za delo (tudi uvajanje v delo mora biti plačano, obračunavanje stimulativnega dela, ...)
- trajanje dela (prihod, odhod)
- datum nakazila (kdaj lahko pričakujemo nakazilo)
- nezapisana pravila, ki jih je treba upoštevati (malica, odmor, telefon, ...)

Lahko se pozanimaš, kako redno plačuje delodajalec kar storiš tako, da pred začetkom dela preveriš, če je na seznamu neplačnikov študentskega dela.

Največja agencija, ki se ukvarja s posredovanjem občasnih in začasnih del dijakom je e-Študentski servis. Ta povezuje delodajalce, ki iščejo pomoč pri opravljanju dela, ter dijake in študente, ki na ta način prihajajo v stik s trgom dela (E-študentski servis, 2018).

Pri iskanju dela in zaposlovanju, je potrebno imeti znanje, ki se nanaša na sam poklic. Poklici oziroma dela, ki so boljše plačana, imajo tudi večjo konkurenco kar pomeni, da si je potrebno izboriti dotično delovno mesto in biti bolj prepričljiv od ostalih, ki se zanj prav tako potegujejo.

2.4 Delodajalci in študentsko delo

Pri zaposlovanju mladih na trgu dela so za delodajalce pomembne predvsem tri značilnosti mladih (Trbanc in Verša, 2002):

- njihovo znanje
- delovne izkušnje
- sociokulturni kapital.

Ker danes znanje hitro zastari, je pomembno, da na trg delovne sile mladi vstopijo po končanem izobraževanju, zato je njihova najpomembnejša prednost sveže znanje, za razliko od tistih, ki so izobraževanje zaključili že več let nazaj.
Prav tako so pomembne spretnosti in kompetence, ki jih mladi v sodobni družbi pridobijo v procesu izobraževanja, kot so:

- uporaba računalnika in interneta
- komunikacijske spretnosti
- sporazumevanje v angleščini
- mobilnost

Omenjeno vodi v slab položaj mladih, ki teh znanj ne pridobijo zaradi morebitne nižje izobrazbe, ker jim to lahko preprečuje dostop do želene zaposlitve. Ker za delodajalce mladi pomenijo neizkušeno delovno silo kateri primanjkuje delovne usposobljenosti, delodajalci običajno mladim ponudijo bolj fleksibilne in nestalne oblike dela, na ta način lahko delo spoznajo, s tem se zmanjša raven tveganja ob zaposlitvi. Dodatno je za mlade značilen sociokulturni kapital, sestavljen iz lastnosti, ki so posledica:

- socializacije
- predhodnih izkušenj
- osebnostne lastnosti

Zdi se, da delodajalci pri zaposlovanju sociokulturnemu kapitalu pripisujejo vedno večji pomen, predvsem na področju storitvenega sektorja. Mladim pripisujejo lastnosti kot so:

- dovzetnost za spremembe
- prilagodljivost
- inovativnost

- manjša zahtevnost glede zaposlitve

V Inšpektoratu za delo (Trček, 2014) navajajo, da se nadaljuje trend, da nekateri delodajalci zapolnjujejo primanjkljaje delovne sile v svoji organizaciji s študentskim delom, celo raje kot z zaposlitvijo novega delavca za določen čas. To je predvsem opazno v gostinstvu in v trgovini. Nekateri delodajalci pa sploh nimajo redno zaposlenih delavcev, ampak zaposlujejo samo študente, samostojne podjetnike ali osebe, ki delajo na podlagi podjetnih pogodb.

2.5 Pomanjkljivosti študentskega dela

Z vidika študentov in dijakov so pomembnejše pomanjkljivosti študentskega dela (Medič, 2014):

- Ker študenti niso v delovnem razmerju z delodajalcem, niso deležni nekaterih pravic, ki pripadajo ostalim zaposlenim, kot so: plačilo prevoza, stroški prehrane, pravica do plačanega dopusta ali plačane bolniške odsotnosti…

- Študenta ne varuje nobena pogodba, sklenjena z delodajalcem, zato lahko kadarkoli ostane brez dela.

- Opravljanje študentskega dela lahko vodi do manjše količine časa, posvečene študiju, kar se lahko pozna tudi na uspehu.

- Študentsko delo je lahko posledično rezultat povečanja brezposelnosti mladih, ko ti vstopijo na trg delovne sile, saj delodajalci raje zaposlujejo študente oziroma dijake, saj jim predstavljajo cenejšo delovno silo (Antić, 2006).

- Zaradi prednosti, ki študentom predstavlja opravljanje študentskega dela, lahko le-to vodi, v podaljševanje študija in posledično tudi prepoznega prehoda na trg dela (Štiftar, 2010).
- Pri morebitnem neplačilu študentskega dela pa pomanjkljivost predstavlja tudi to, da inšpektorji zoper delodajalca ne morejo ukrepati. Niti v postopku o prekršku (Trček, 2015).

Ko dijak ali študent opravlja delo, ki je zanj neprimerno, z njegovimi vlogami izven študentskega dela, to lahko vodi v doživljanje stresa. Tako kot pri redni zaposlitvi, lahko tudi študentu oziroma dijaku, povzročajo stres prevelike zahteve s strani delodajalca, kot so: premalo časa na eni strani, preveč dela na drugi, nespodbudno delo, nejasno opisane naloge, nezgodne razmere za delo … Predvsem pa je pomemben dejavnik pri stresu nezanesljivost službe, ki je ena od pomembnih značilnosti študentskega dela (Teržan, 2002).

Pomembnejše pomanjkljivosti študentskega dela z vidika delodajalcev so:

- Ena od pomanjkljivosti študentskega dela z vidika delodajalcev, se nanaša na nezanesljivost tovrstnega dela, saj lahko študenti in dijaki opravljanje dela kadarkoli odpovedo, prav tako pa za kakovost opravljenega dela delodajalcu ne odgovarjajo. Takšna odpoved oziroma slabša kakovost opravljenega dela sta lahko kaznovani le z neplačilom s strani delodajalca (Bajt,2015).

- Delodajalci se z najemanjem študentske delovne sile izognejo postopku izbire kandidatov, kar lahko vodi do neustreznega izbora kandidatov in pogosto menjavanje le-teh (Antić, 2006). Do pogostega menjavanja kandidatov pa lahko pride tudi zaradi stresa, ki ga lahko študentsko delo predstavlja študentom (Antić, 2006).

- Stres je lahko eden od ključnih vzrokov za zamenjavo delovnega mesta in ker študente k delovnem mestu ne zavezuje nobena pogodba, lahko delovno mesto kadarkoli zapustijo. To lahko povzroči motnje v delovanju podjetja in njegove uspešnosti, višje stroške za podjetje in slabšo kakovost delovnega procesa (Bajt,2015).

- Med študenti oziroma dijaki in delodajalci ni nobene pogodbe, zato ti, ob morebitnem poznavanju zaupnih podatkov, niso zavezani k molčečnosti (Antić, 2006).

2.6 Prednosti študentskega dela

Z vidika študentov in dijakov so pomembnejše pomanjkljivosti študentskega dela (Bilban, 2015):

- Študentom študentsko delo omogoča dodatni zaslužek, s katerim lahko razbremenjujejo starše ali pa si privoščijo stvari, ki si jih brez tega ne bi mogli. Na ta način si študenti tudi nabirajo neformalne izkušnje, ki jim bodo lahko pripomogle k boljši zaposljivosti ob vstopu na trg delovne sile.

- Če je študentsko delo posameznika povezano z njegovo izobrazbo, je lahko to način, s katerim teorijo, dobljeno v procesu izobraževanja poveže s prakso v okviru študentskega dela.

- Študentsko delo pa tudi nekaterim dijakom ali študentom omogoča kasnejšo redno zaposlitev v organizaciji, kjer opravljajo študentsko delo, če se izkažejo kot dobri delavci (Antić, 2006).

- Prav tako študentska zaposlitev lahko za študenta oziroma dijaka predstavlja pozitiven vpliv na njegovo duševnost, saj predstavlja način razvijanja njegovih sposobnosti, spretnosti, zbiranja znanja in izkušenj, pridobivanja delovnih navad in možnost osebnostnega zorenja.

- Delo, poleg telesnega zdravja, spodbuja tudi duševno ravnovesje

- Dosežki pri delu posameznika osrečujejo in tudi vplivajo na njegovo samozavest in samospoštovanje.

Pomembnejše pomanjkljivosti študentskega dela z vidika delodajalcev so (Medič, 2014):

- Študentsko/dijaško delo delodajalcem predstavlja cenejšo obliko najemanja delovne sile, ki je izredno prilagodljiva glede delovnika in začetka dela.

- Študente in dijake lahko delodajalci najemajo in odpuščajo kadarkoli, odvisno od kadrovskih potreb v organizaciji.

- Delodajalci lahko dijake zaposlujejo tudi za zahtevnejša in strokovna dela, za katera bi drugače morali redno zaposliti nove delavce. Prav tako pa lahko s pomočjo študentskega dela delodajalci najdejo potencialnega novega delavca, in se s tem izognejo stroškom in času, ki bi ga izgubili za iskanje (Antić, 2006).

2.7 Študentsko delo in dohodnina

Davek od dohodkov fizičnih oseb se imenuje dohodnina (Finančna uprava RS, 2014). Dohodki fizične osebe so obdavčeni z dohodnino, če jih je oseba pridobila v davčnem letu, ki se ujema s koledarskim letom (PisRS, 2022). Prejem dohodka je vsak dohodek, ki je izplačan ali prejet, ne glede na obliko. Pri dohodnini je pomemben trenutek v času, ko je dohodek izplačan fizični osebi, in sicer v času, ko se zavezancu za plačilo dejansko nakaže denar (Finančna uprava RS, 2014). Študent je obravnavan kot fizična oseba, zato je obdavčen glede na vse dohodke, ki niso oproščeni s strani Zakona o dohodnini ti dohodki pa so naslednji (PisRS, 2022):

- dohodek iz naslova dela prek napotnice (študentsko delo)
- pokojnina po starših
- dohodki od zaposlitve
- dohodek iz ustvarjenega kapitalskega dobička
- katastrski dohodek
- različne nagrade
- dohodek iz premoženja (najemnine, dividende)

Za namene zaključne strokovne naloge, je pomembno omeniti, da so izvzeti ali oproščeni dohodki štipendije ali drugi prejeti dohodki, ki pridejo iz državnega proračuna, za študente, dijake ter učence. Pod isto kategorijo spadajo tudi prejemki subvencioniranja mesečnih vozovnic in študentske prehrane.

2.7.1 Dohodnina

Potek izračuna dohodnine za Študenta (E-študentski servis, 2018):

- Najprej odštejejo normirane stroške, ki znašajo 10 % od celotnega dohodka, ki ga je študent prejel v preteklem koledarskem letu (normiranih stroškov ni treba posebej dokazovati).
- Sledijo prispevki za socialno varnost. Prispevke za socialno varnost mora po zakonu, glede na posebne predpise, plačati študent ali dijak, najpogosteje jih pred nakazilom zaslužka, odšteje študentski servis in nakaze ustreznim državnim organom.
- Nazadnje se odštejejo še olajšave in morebitni dejanski stroški prevoza ali nočitev.

Tako smo dobili neto davčno osnovo, ki jo lahko vstavimo v dohodninsko lestvico.

2.7.2 Vrste olajšav

Poznamo več vrst olajšav; za namen te zaključne strokovne naloge sva se osredotočila na tiste, ki veljajo za študente, dijake in študentsko delo (Finančna uprava RS, 2014):

- Splošna olajšava - dijakom se prizna, če jih njihovi starši ali skrbniki ne uveljavljajo kot vzdrževane člane v lastni davčni napovedi, (vzdrževan družinski član je otrok, ki je mlajši od 26 let in prekinjeno do enega leta ali neprekinjeno obiskuje srednjo, višjo ali visoko izobraževanje, nima redne zaposlitve, ter ne prejema dohodka, s katerim bi se lahko preživljal). Splošna olajšava se izračuna na podlagi skupnega dohodka, ki ga dijak prejme.

- Študentska olajšava - če dijak nima statusa vzdrževanega družinskega člana, potem mu pripada posebna olajšava, ki znaša 3.500 €. Ta vrsta olajšave se prizna samo na dohodke od študentskega dela. Če želi dijak uveljavljati študentsko olajšavo, mora izpolniti dva pogoja: starost in status.

2.8 Obseg študentskega dela

Študentsko delo se v več stvareh razlikuje od 'navadnega' dela. Ima prednosti in slabosti, ki jih je dobro poznati (Ulčar, 2020):

- Po mnenju Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve (v nadaljevanju: ministrstvo) je prva od težav študentskega dela prav obseg samega dela.

- Po izračunih ministrstva so v letu 2004 delodajalci plačali za študentsko delo toliko sredstev, da bi zadoščalo za približno 25.000 delovnih mest. Zaradi nizkih stroškov študentskega dela, delodajalci nekaterih delovnih mest redno ne zaposlujejo. Velikokrat gre tudi za lažja dela, ki bi bila primerna za težje zaposljive osebe.

- Vlada poskuša s svojimi ukrepi zmanjšati obseg študentskega dela in s tem omogočiti več rednega zaposlovanja, zato zdaj napoveduje, da bi študentsko delo omejila na 90 dni v posameznem koledarskem letu. Dijak oz. študent bi torej lahko v posameznem koledarskem let delal največ tri mesece.

- Spremembe se obetajo tudi študentskim servisom. Gre predvsem za znižanje priznanih stroškov študentskim servisom, saj se glede na sedanje razmere postavlja vprašanje ali trenutno priznani stroški študentskih servisov, omogočajo prevelike akumulacije dobička pri določenih subjektih. Tako se pogosto denar, ki je posledica študentskega dela, plasira v portfeljske naložbe, namesto da bi se ga namenjajo za izboljšanje študijskih, bivalnih in prostočasnih zmogljivosti.

- Dejavnost posredovanja začasnih in občasnih del dijakom in študentom, naj bi se razširila tudi na druge institucije. Z namenom zagotavljanja neprofitnosti posredovanja dela.

- Dejavnost posredovanja študentskega dela bi se morala opravljati kot služba v javnem interesu in ne kot profitna dejavnost.

- Študentsko delo predstavlja na trgu delovne sile nelojalno konkurenco. Nižje obdavčenje takega dela omogoča ceneno delovno silo.

2.9 Zavarovanje študentov

Dijaki in študentje, ki opravljajo delo na podlagi napotnice pooblaščene agencije, so zavarovani za primer invalidnosti, telesne okvare ali smrti, ki je posledica poškodbe pri delu ali poklicne bolezni ter za primer poškodbe pri delu. To ureja (ZPIZ, 2016):

- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju
- Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju

Prispevke, ki jih določa ZPIZ-1, morajo plačati pooblaščene agencije.
Zavezanci za plačilo prispevkov, ki izhajajo iz ZZVZZ, so pravne in fizične osebe, pri katerih so zavarovanci na delu, lahko pa jih plačajo tudi agencije, če se z delodajalcem tako dogovorijo (ZPIZ, 2016).

2.10 Narava študentskega dela (vrste del)

Glede na vrsto in zahtevnost del opravljajo dijaki in študentje približno (50 %) del do pete stopnje zahtevnosti (Univerza v Mariboru, 2007).
Manj zahtevna dela so:

- lažja dela v proizvodnji in storitvenih dejavnostih, anketiranje, pomoč pri strežbi, manj zahtevna administrativna dela, dela v kmetijstvu

Ostala dela so zahtevnejša:

- varstvo otrok, zahtevnejša administrativna dela, prevajanje, inštrukcije, novinarstvo, delo na računalniku, v turizmu in športu (Uradni list, 2020).

Obstajajo dela, ki jih dijaki in študentje zaradi zakonske prepovedi, ne smejo opravljati. Gre predvsem za Zakon o trgovini (za delo v trgovini mora imeti dijak oz. študent končano trgovsko ali ekonomsko šolo) in Zakon o prevozih v cestnem prometu. Ta zakon namreč predvideva opravljanje dejavnosti prevozov v cestnem prometu izključno kot zaposlitev (PisRS, 2022).

Pride lahko tudi do kršitve zakona ali pravilnika, kar je ponazorjeno spodaj (E-študentski servis, 2018):

- Če agencija izda napotnico za delo, ki ga dijak oz. študent ne sme opravljati, gre za kršitev pravilnika, kar je lahko tudi razlog za odvzem koncesije.
- Če je napotnica izdana za delo, ki ga dijak oz. študent lahko opravlja, vendar pa le-ta opravlja delo, ki je zakonsko prepovedano, je krivda na strani delodajalca.

3. RAZISKOVALNI DEL

3. 1 Raziskovalni načrt

V procesu raziskovanja sva si zastavila hipoteze, ki sva jih kasneje potrdila ali ovrgla na podlagi analize podatkov ankete, pri čemer sva si pomagala z raznimi metodami raziskovanja.

3.1.1 Cilji raziskave in raziskovalne hipoteze

Hipoteza 1. Največ dijakov, ki opravlja počitniško delo se izobražuje na Tretji gimnaziji Maribor.
Prva hipoteza je bila postavljena na podlagi subjektivnega sklepanja, da je gimnazija po zahtevnosti najmanj zahtevna med gimnazijami.

Hipoteza 2. Počitniško delo opravlja več deklet kot fantov.
Hipoteza je bila postavljena na podlagi izkušenj prijateljev in sošolcev.

Hipoteza 3. Več kot ⅔ dijakov med počitnicami dela do dva tedna.
Tretja hipoteza je bila postavljena iz najinih osebnih izkušenj z delom. Predvidevala sva, da večina delodajalcev ne bi zaposlila dijaka, vanj investirala časa in denarja, da bi se naučil potrebnih veščin in ga zaposlila za manj kot 2 tedna.

Hipoteza 4. Večina dijakov dela zaradi zaslužka.
Hipotezo sva postavila, saj sva sklepala, da dijaki želijo zaslužiti svoj denar, s katerim bodo tekom leta razpolagali.

Hipoteza 5. Manj kot 10% dijakov je delalo v proizvodnji.
Peto hipotezo sva postavila na podlagi najinih prijateljev in sošolcev, ter količino prostih delovnih mest omenjene panoge, kjer se zaposluje ljudi brez izkušenj.

Hipoteza 6. Nihče ni prejel več kot 10€ neto na uro.
Šesto hipotezo sva postavila na subjektivnem mnenju, da bi morala biti 10€ na uro plačana samo dela, kjer so potrebne izkušnje in ustrezna izobrazba za določeno panogo.

Hipoteza 7. Več kot polovica dijakov denar prihrani.
Hipotezo sva zasnovala na podatkih, da so anketiranci gimnazijci, posledično intelektualci, ki se dobro zavedajo prednosti varčevanja.

Hipoteza 8. Manj kot 10% dijakov denar investira.
Osmo hipotezo sva postavila na subjektivnem mnenju, da je investiranje kot samo zahtevno in potrebuje veliko vloženega časa in truda, zato gimnazijci v večini nimajo časa ali izkušenj, da bi se s tem ukvarjali.

3.1.2 Uporabljene metode

Primarne podatke, s katerimi sva preverila hipoteze, sva pridobila z anketiranjem, pri katerem sva uporabila visoko strukturiran vprašalnik. Anketo sva izvedla med 29.1.2024 in 30.1.2024. Anketni vprašalnik sva posredovala dijakom Prve gimnazije, II. gimnazije, III. gimnazije in Škofijske gimnazije Maribor.

Anketni vprašalnik sva zasnovala po logičnih sklopih, da anketiranci lažje podajo odgovore in za boljšo preglednost ankete (priloga 1). V anketi sva spraševala po spolu, gimnaziji in letniku, ki ga obiskuje. Po dokumentaciji, ki je potrebna za prijavo na študentsko delo, katera dela študentje/študentke najpogosteje opravijo, kolikokrat na teden opravljajo študentsko delo, kolikšna je urna postavka, v kateri dejavnosti so opravljali študentsko delo ali denar prihranijo ali porabijo, za kaj ga porabijo in v kakšni obliki ga varčujejo.
Anketa je bila sestavljena iz treh delov in je vsebovala 12 vprašanj (priloga 1). V prvem delu so bila tri demografska vprašanja, in sicer glede starosti, spola in srednje šole, ki jo nekdo obiskuje. V drugem delu sva anketirance, ki so opravljali počitniško

delo, spraševala predvsem o trajanju dela, zaslužku in vzrokih za delo. Tretji del ankete pa je vseboval ravnanje z zaslužkom. Anketirance sva vprašala ali so denar prihranili ali porabili in za kaj so ga porabili in kje ga hranijo. Za namene lažjega analiziranja podatkov, so bila vsa vprašanja zaprtega tipa, je pa bila dodana kategorija 'Drugo', kjer so dijaki lahko zapisali odgovor, če ga med navedenimi ni bilo moč najti.
Odgovori na naslednje vprašanje naju je najbolj zanimalo, in sicer ali so dijaki opravljali počitniško delo.

3.2 Analiza rezultatov raziskave

Kot že omenjeno, sva za pridobivanje podatkov uporabila anketo. Pridobljene podatke sva prikazala in analizirala s pomočjo grafov in na tak način potrdila oziroma ovrgla postavljene hipoteze. Grafi, ki sva jih ustvarila, so narejeni na podlagi lastne raziskave.

3.2.1 Analiza vzorca

S prvim vprašanjem sva preverila spol mladih, ki so v raziskavi sodelovali. V anketi, ki sva jo opravila s pomočjo spletne strani 1ka, je sodelovalo 220 dijakov. Od tega je bilo 86 moških, ki predstavljajo 39 % vseh mladih, in 132 žensk, ki predstavljajo 60 % mladih, 1% dijakov pa se ni želel opredeliti. Po podatkih SURS-a, je bilo leta 2021 kar 44.5% vseh deklet vpisanih v srednje šole, medtem ko, je bil delež fantov le 26.2%, kar pomeni, da večji delež deklet kot fantov, obiskuje gimnazijo, zato so bili rezultati tortnega diagrama pričakovani (SURS, 2021).

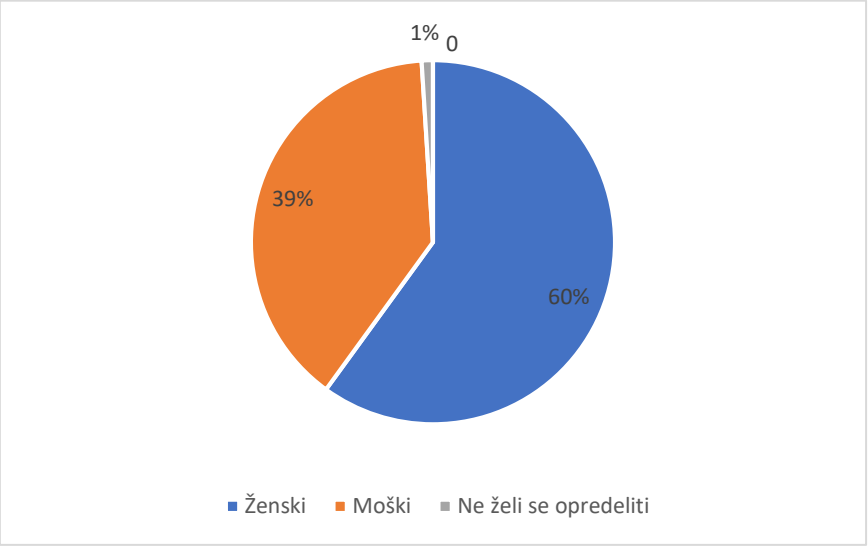

Graf 1: Struktura dijakov glede na spol

Vir: lastna raziskava

Z drugim vprašanjem sva ugotavljala, kateri letnik dijaki obiskujejo. Izmed vseh anketirancev, je bilo prvih letnikov 23%, drugih letnikov je bilo 28%, tretjih 32% in četrtih letnikov je bilo 17%. Analiza omenjenih odgovorov, je prikazane na spodnjem grafu.

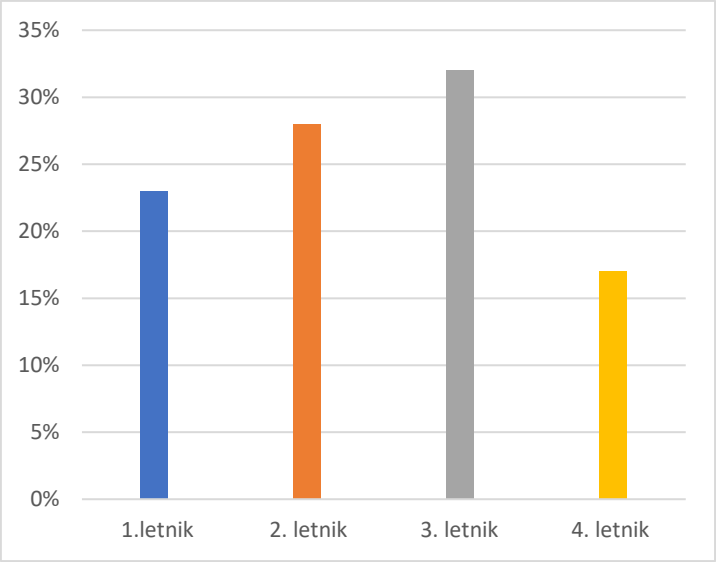

Graf 2: Struktura dijakov glede na letnik

Vir: lastna raziskava

Pri tretjem vprašanju, naju je zanimalo, katero izmed štirih gimnazij obiskujejo dijaki. Ugotovila sva, da izmed vseh anketirancev Prvo gimnazijo obiskuje 56 dijakov (25%), II. gimnazijo 64 dijakov (29%), Tretjo gimnazijo 42 učencev (19%) in Škofijsko gimnazijo 58 učencev (27%).

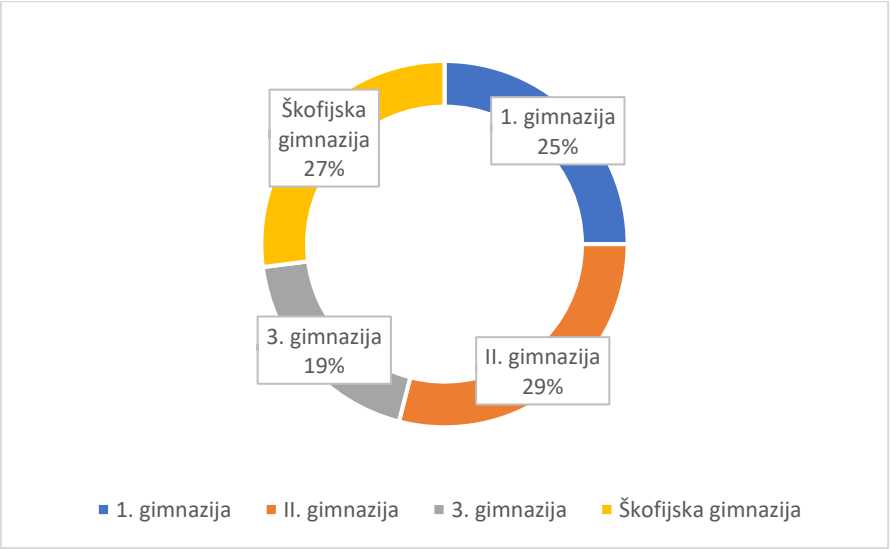

Graf 3: Struktura dijakov glede na gimnazijo, ki jo dijaki obiskujejo

Vir: lastna raziskava

Pri četrtem vprašanju naju je zanimalo ali dijaki opravljajo počitniško delo. Ugotovila sva, da 86 dijakov (39%) počitniško delo opravlja, ostalih 134 dijakov (61%) pa ne. Kar je prikazano na spodnjem grafu.

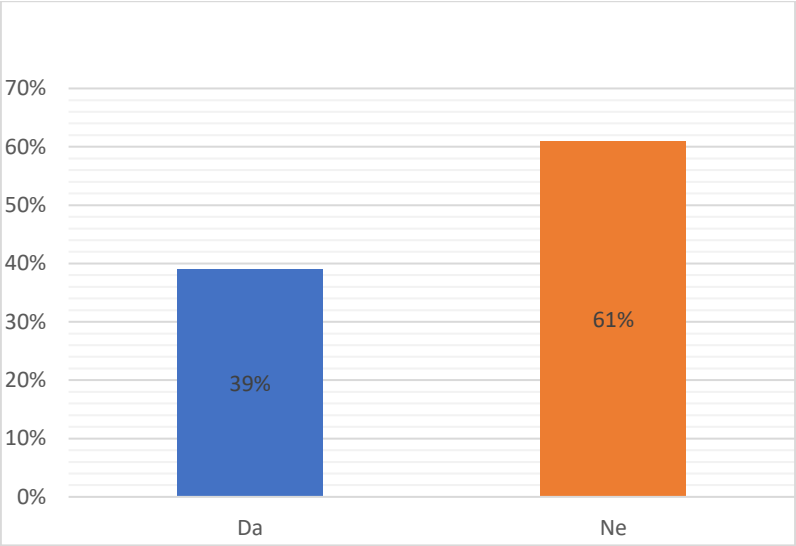

Graf 4: Struktura dijakov glede na opravljanje počitniškega dela

Vir: lastna raziskava

Da bi pridobila podrobnejše informacije o njihovem delu, sva jim zastavila še nekaj vprašanj, ki se na to navezujejo. Pri vprašanju, koliko časa dijaki počitniško delo opravljajo, sva ugotovila, da 28 dijakov (33%) dela manj kot 1 teden, 32 dijakov (37%) dela od 1 do 2 tedna, 14 dijakov (16%) dela od 3 do 4 tedne, 8 dijakov (9%) dela od 5 do 6 tednov in 4 dijaki (5%) več kot 6 tednov.

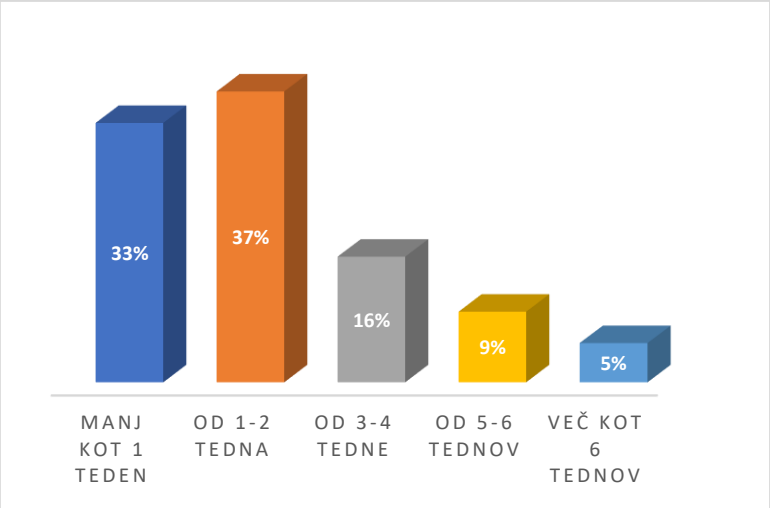

Graf 5: Struktura dijakov glede na število tednov opravljanja počitniškega dela

Vir: lastna raziskava

Zanimalo naju je tudi število ur, ki so jih dijaki med počitniškim delom opravili na teden. Pri analiziranju sva ugotovila, da je do 10 ur na teden delalo 18 dijakov (21%), med 10 in 20 ur je delalo 22 dijakov (26%), med 20 in 30 ur 26 dijakov (30%), med 30 in 40 ur je delalo 12 dijakov (14%) in več kot 40 ur je delalo 8 dijakov (9%). Podatki so prikazani na spodnjem grafu.

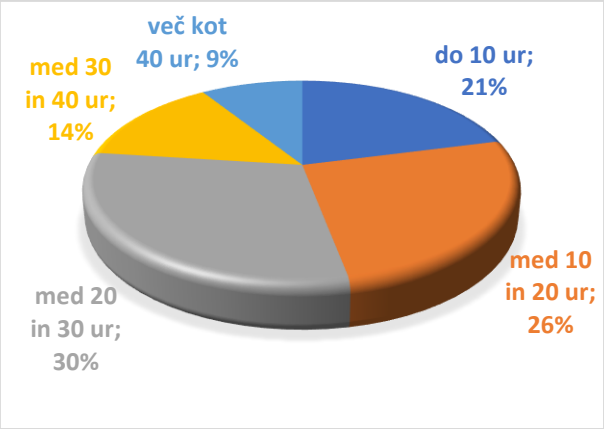

Graf 6: Struktura dijakov glede na število ur dela na teden

Vir: lastna raziskava

Po obdelavi podatkov, kjer sva spraševala, kateri je glavni razlog za njihovo delo, sva ugotovila, da 58 dijakov (67%) dela zaradi želje po zaslužku, glavni razlog devetih dijakov (10%) pa je bil, da delajo, ker imajo preveč prostega časa. 8 dijakov (9%) je opravljalo počitniško delo na željo staršev in 11 dijakov (14%) se je za počitniško delo odločilo, z namenom pridobivanja izkušenj.

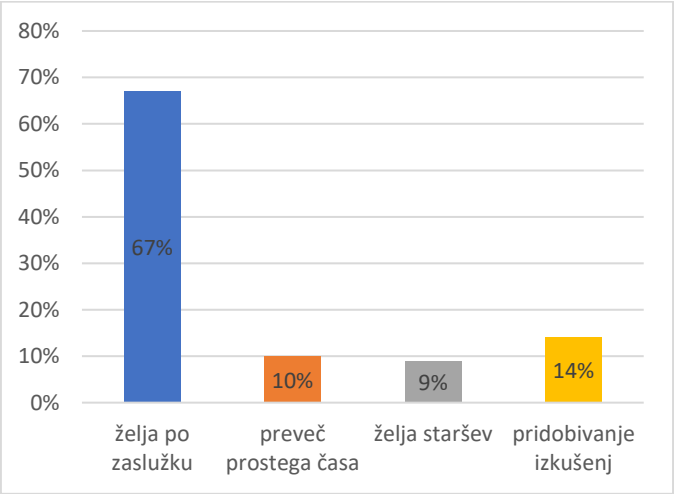

Graf 7: Struktura dijakov glede na glaven razlog za delo

Vir: lastna raziskava

Pri naslednjem vprašanju naju je zanimalo, v kateri dejavnosti so bili zaposleni dijaki, ki so opravljali počitniško delo. Po analizi ankete sva ugotovila, da je 14 dijakov (16%) delalo v trgovini, 20 dijakov (24%) v gostinstvu, 8 dijakov (9%) je izobraževalo druge, 6 dijakov (7%) se je ukvarjalo z administracijo, 12 dijakov (14%) se je ukvarjalo z varstvom otrok, 2 dijaka (2%) s promocijo, 1 dijak (1%) z dostavo in 23 dijakov (27%) je delalo v proizvodnji.

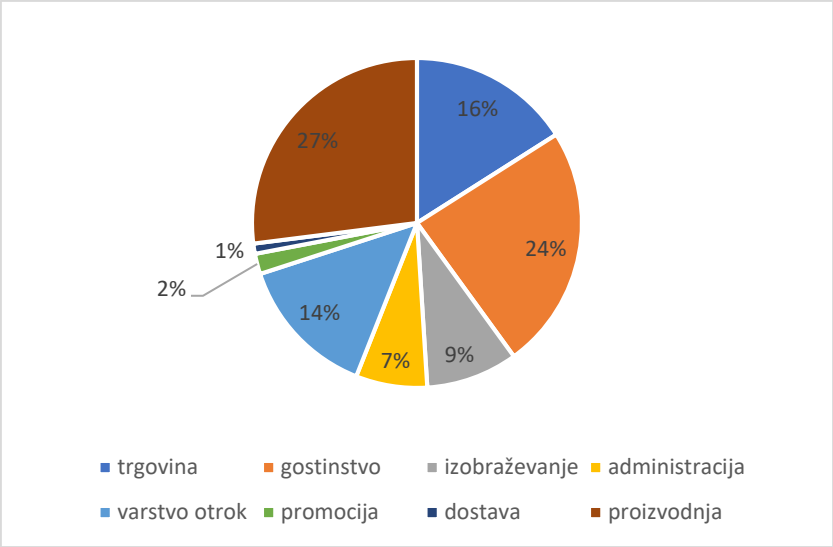

Graf 8: Struktura dijakov glede na dejavnost, v katerih so bili zaposleni

Vir: lastna raziskava

Ob dejavnosti v kateri so bili zaposleni, številu ur na teden, razlogu za delo, itd., naju je zanimala tudi prejeta urna postavka dijakov. Ugotovila sva, da je bilo 8 dijakov (9%) plačanih do pod 5 EUR, 28 dijakov (33%) 5 do pod 6 EUR, 16 dijakov (19%) 6 do pod 7 EUR, 14 dijakov (16%) 7 do pod 8 EUR, 6 dijakov (7%) 8 do pod 9 EUR, 4 dijaki (5%) 9 do pod 10 EUR in 10 dijakov (11%) je bilo plačanih 10 EUR in več.

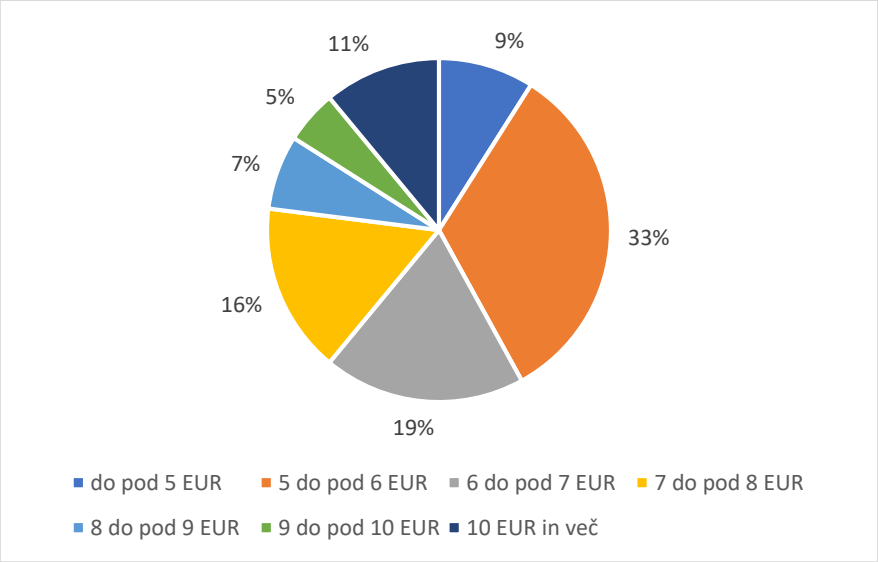

Graf 9: Struktura dijakov glede na urno postavko

Vir: lastna raziskava

Poleg urne postavke naju je zanimal okvirni zaslužek dijakov in rezultati kažejo, da je 22 dijakov (26%) zaslužilo do pod 200 EUR, 24 dijakov (28%) je zaslužilo od 200 do pod 400 EUR, 12 dijakov (14%) je zaslužilo od 400 do pod 600 EUR, 10 dijakov (12%) od 600 do pod 800 EUR, 9 dijakov (10%) od 800 pod 1000 EUR in 9 dijakov (10%) je zaslužilo 1000 EUR in več.

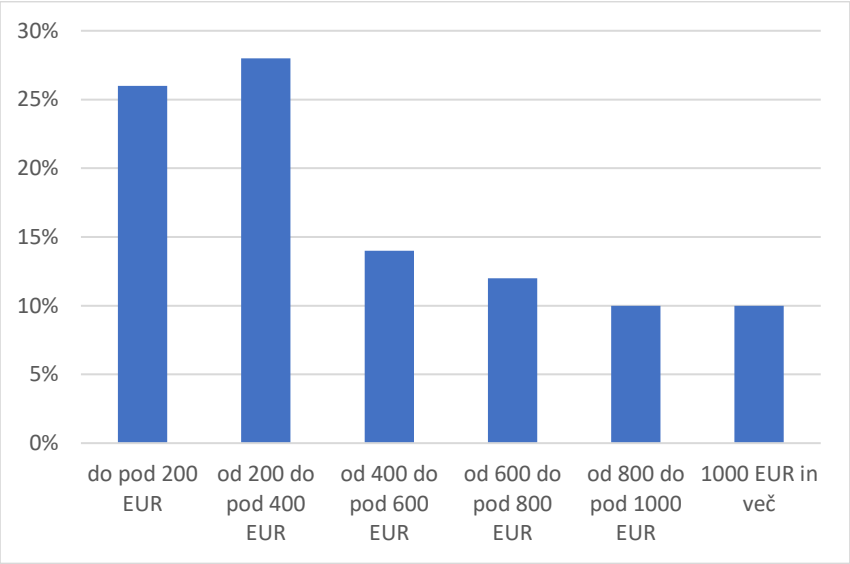

Graf 10: Struktura dijakov glede na okvirni zaslužek

Vir: lastna raziskava

Pri naslednjem vprašanju sva želela izvedeti ali dijaki, ki opravljajo počitniško delo zaslužek prihranijo ali porabijo. Od 86ih dijakov, ki so opravljali počitniško (študentsko) delo, je 36 dijakov (42%) denar porabilo, 50 dijakov(58%) je denar prihranilo.

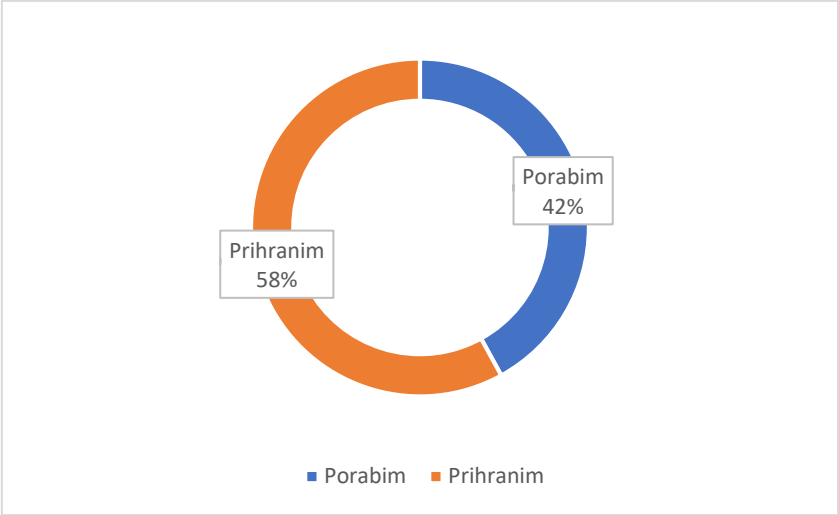

Graf 11: Struktura dijakov glede na porabo oziroma hrambo zaslužka

Vir: lastna raziskava

Sledilo je vprašanje o tem za kaj porabijo denar tisti dijaki, ki ga ne prihranijo. Pri tem vprašanju je bilo več možnih odgovorov, namen pa je bil ugotoviti, kaj vse dijaki kupujejo z zasluženim denarjem. Ugotovila sva, da 8 dijakov (16%) zaslužek porabi za oblačila in modo, 5 dijakov (10%) za elektroniko, 6 dijakov (11%) za kozmetiko in ličila, 9 dijakov (18%) za hrano in pijačo, 5 dijakov (10%) za koncerte in dogodke, 6 dijakov (11%) za hobije in šport, 5 dijakov (10%) za potovalne izkušnje, 2 (4%) za videoigre in aplikacije in 5 dijakov (10%) za družabne dejavnosti.

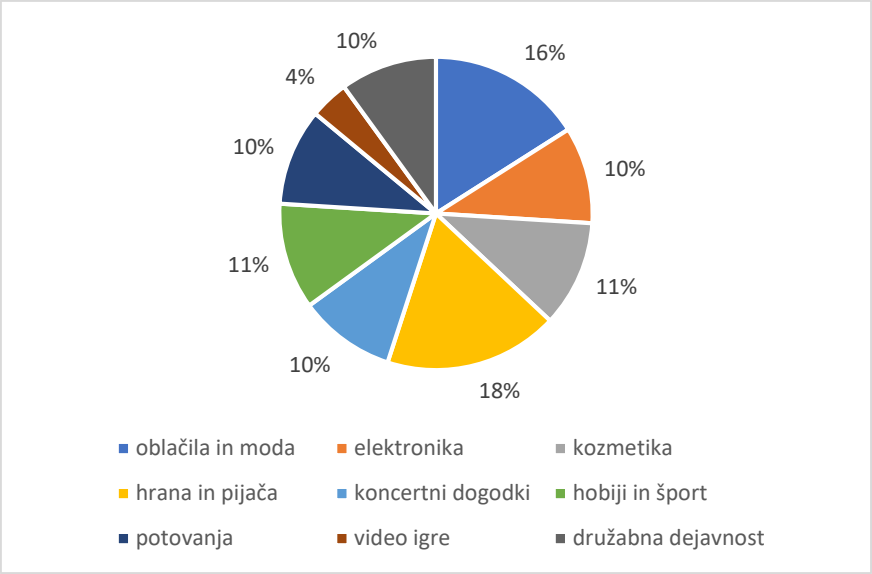

Graf 12: Struktura dijakov glede vrste porabe

Vir: lastna raziskava

Pri zadnjem vprašanju, pa sva želela izvedeti, kako shranjujejo dijaki denar, in sicer tisti, ki so opravljali počitniško delo in so v enem izmed prejšnjih vprašanj kot odgovor označili, da denar prihranijo. Ugotovila sva, da 25 dijakov (39%) shranjuje denar doma, v gotovini, 30 dijakov (46%) ima denar na bančnem računu, 2 dijaka (3%) v skladih, 2 dijaka (3%) v delnicah, 2 dijaka (3%) shranjujeta denar kot depozit na varčevalnem računu, 1 dijak (2%) v kriptovalutah, 1 dijak (2%) v nepremičninah, 1 dijak (2%) pa je izbral možnost odgovora 'drugo'.

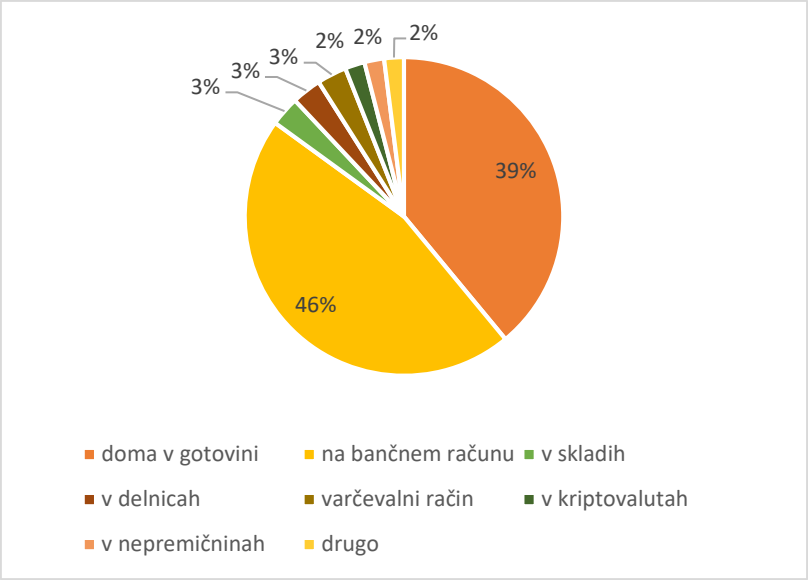

Graf 13: Struktura dijakov glede načina hranjenja zaslužka

Vir: lastna raziskava

Po obdelanih podatkih pa sva želela odgovoriti še na nekaj pogostih vprašanj, ki so se vam morda porodile ob branju. Pri naslednjem vprašanju sva namreč želela izvedeti ali počitniško delo opravlja več punc ali več fantov. Po analizi sva ugotovila, da je izmed 86 dijakov, ki so opravljali počitniško delo, 60 deklet (70%) in samo 26 fantov (30%).

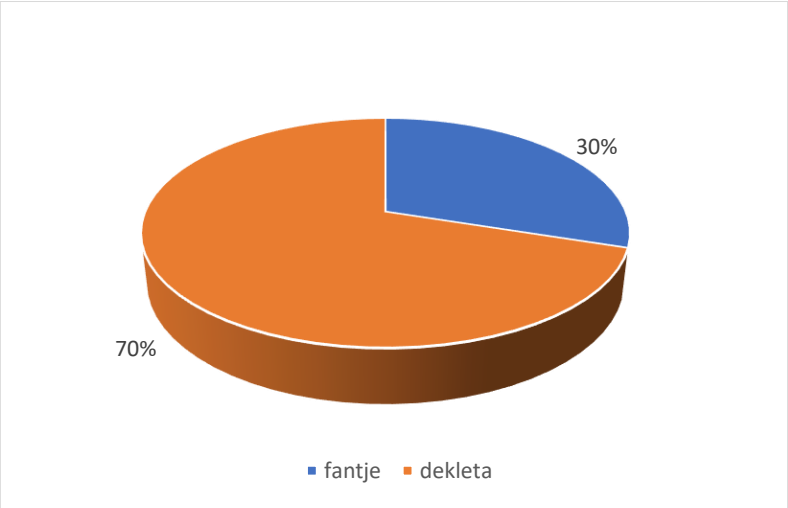

Graf 14: Struktura dijakov glede na spol

Vir: lastna raziskava

Zanimalo naju je tudi, katera srednja šola ima največ dijakov, ki so opravljali počitniško delo. Ugotovila sva, da je bilo izmed vseh na Prvi gimnaziji 16 takih dijakov, kar označuje 29% vseh anketiranih, na Drugi gimnaziji je bilo 22 dijakov, kar označuje 34% vseh anketirancev, na Tretji gimnaziji 30 dijakov. Delež v primerjavi z vsemi anketiranci s Tretje gimnazije znaša 71%. Na Škofijski gimnaziji je bilo takih dijakov 18, kar znaša 27% vseh anketirancev te gimnazije.

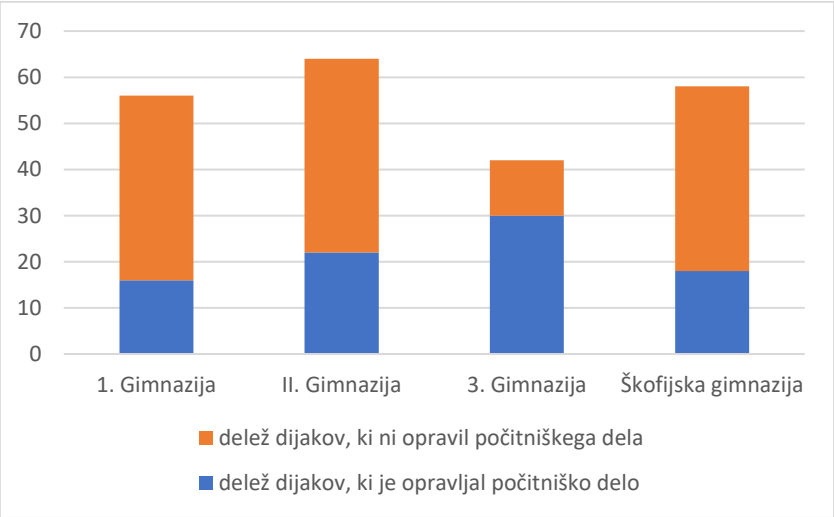

Graf 15: Struktura dijakov glede na gimnazijo

Vir: lastna raziskava

3.3 Preverjanje hipotez

Hipotezo 1, Ni statistično pomembne razlike med številom dijakov, ki opravljajo poletno delo v Mariboru, glede na gimnazijo, ki jo obiskujejo, **zavržena.** Po analizi podatkov sva ugotovila, da je največ dijakov, ki so opravljali počitniško delo iz Tretje gimnazije (71% vseh anketiranih iz Tretje gimnazije). V razmerju dijakov, ki so opravljali počitniško delo in obiskujejo Tretjo gimnazijo in drugimi gimnazijami, so velike razlike. To nakazuje na različne lastnosti gimnazij, kot so bližina delovnih mest ali kakšne druge specifične lastnosti te gimnazije, ki dijake privlačijo k počitniškemu delu.

Hipotezo 2, Počitniško delo opravlja več deklet kot fantov, **potrdiva.** Po analizi podatkov sva ugotovila, da je od vseh dijakov, ki so opravljali počitniško delo, 70% dijakinj in le 30% dijakov (graf 14). Sklepava, da so dekleta bolj zavzeta za poletno delo od fantov, zato je tudi delež deklet višji.

Hipotezo 3, *Več kot ⅔ dijakov dela do dva tedna*, **potrdiva.** Samo 30% dijakov je delalo več kot dva tedna (graf 4). Po analizi podatkov sva ugotovila, da več kot ⅔ dijakov, ki so opravljali počitniško delo, delo opravlja do dva tedna. Podrobnejša analiza časovnega obsega dela dijakov vezana na počitniško delo kaže, da 70% dijakov opravlja delo v obdobju dveh tednov. Sklepava, da dijaki želijo več časa nameniti drugim aktivnostim in ne toliko časa poletnemu delu.

Hipotezo 4, Večina dijakov dela zaradi zaslužka, **potrdiva.** Ugotovila sva, da večina dijakov opravlja počitniško delo zaradi želje po zaslužku. Med dijaki, ki so sodelovali v anketi, je 67% izrazilo željo po zaslužku kot glavni razlog za opravljanje počitniškega dela (graf 7). Želja po zaslužku, je najpogostejši motiv za opravljanje počitniškega dela med dijaki, kar kaže na pomembnost finančne neodvisnosti med mladimi. Sklepava, da to velja tudi za mariborske gimnazijce in da so dijaki finančno pismeni.

Hipotezo 5, Manj kot 10% dijakov, je delalo v proizvodnji, **zavržena.** Po analizi podatkov sva ugotovila, da je 27% dijakov, ki so opravljali počitniško delo, delalo v proizvodnji (graf 8). Kar pomeni, da je delež dijakov, ki so bili zaposleni v proizvodnji presegel predpostavko hipoteze 5. Sklepava, da je to posledica prostih delovnih mest v proizvodni dejavnosti ali posledica višje urne postavke.

Hipotezo 6, Nihče ni prejel več kot 10€ neto na uro, **zavržena.** Po podatkih najine ankete, je 10 EUR ali več prejelo 11% dijakov (graf 9). Sklepava, da so bili dijaki zaposleni v panogah, ki so dobro plačana, vendar na le-te nisva računala (inštrukcije predmetov).

Hipotezo 7, Več kot polovica dijakov denar prihrani, **potrdiva.** Ugotovila sva, da je 58% dijakov, ki so opravljali počitniško delo, denar prihranilo, medtem ko je 42% dijakov denar porabilo (graf 11). Sklepava, da si dijaki želijo ustvariti nekaj kapitala, ki ga bodo najverjetneje porabili tekom prihajajočega šolskega leta.

3.4 Interpretacija rezultatov

Na podlagi raziskanega in analizi vzorca anketirancev, smo dobili odličen vpogled v to, kolikšen delež mariborskih gimnazijcev opravlja počitniško delo, katerih del se poslužujejo, kot tudi, kaj naredijo z zasluženim denarjem. Odkrila sva številne razloge za delo dijakov ter znesek urne postavke, ki jo pri delu prejmejo. Več kot polovica anketiranih dijakov sicer ne opravlja počitniškega dela, kar nam da vedeti, da gimnazijci med počitnicami ne delajo veliko, saj se zanašajo na svoje znanje. Iz vsega tega tudi sklepava, da jih veliko prihaja iz premožnejših družin. Sklepava, da dela več mladostnikov iz poklicnih šol, ki so že zaradi obvezne prakse med letom, vajeni več delati in so bolj željni zaslužka. To sva sklepala iz podatka o številu ljudi, ki opravlja počitniško delo in po številu časa, v katerem delajo. Pričakovano je bilo, da je veliko dijakov delalo v gostinstvu in trgovini. K temu, da so dijaki delali v gostinstvu najverjetneje botruje tudi relativno visoka urna postavka, posledično se je na takšen način zaposlilo skoraj ena sedmina dijakov. Tudi za delo v trgovini, je bilo veliko zanimanja. Delo je razmeroma preprosto in ker gimnazijci nimajo prakse, sklepava, da za nekoliko zahtevnejša dela niso usposobljeni. Po obdelavi podatkov in vpogledu v dobljene rezultate, so se pojavila številna vprašanja. Presenečena sva bila predvsem nad deležem dijakov, ki so poletno delo opravljali v proizvodnji. Nisva pričakovala, da se bodo mariborski gimnazijci, ki naj bi veljali za večje učenjake kot dijaki iz poklicnih šol, odločili za opravljanje fizično bolj zahtevnih del. Po zaključku raziskave sva ugotovila, da je bilo odprto veliko novih problemskih vprašanj in vprašanj, ki naslavljajo praktično uporabnost rezultatov. Na primer, kako bi lahko rezultate te raziskave uporabila za izboljšanje programa poletnega dela dijakov v Mariboru? Poleg tega sva razmišljala o tem, kako bi se pridobljene ugotovitve lahko uporabile za oblikovanje smernic ali priporočil za šole, ki izvajajo poletno delo za mariborske dijake. Med analizo podatkov sva opazila, da je večje število dijakov opravljalo poletno delo v proizvodnji, kot sva pričakovala. Presenetljivo je, da je od tega kar 70% deklet. To naju je spodbudilo k razmišljanju o morebitnem trendu naraščanja števila deklet, ki delajo v proizvodnji, kot tudi o tem, kaj o tem menijo njihovi starši. Ta ugotovitev odpira dodatna vprašanja o enakosti spolov na delovnem mestu in o vplivu družbenih norm na izbiro poklicne poti dijakinj.

4. DRUŽBENA ODGOVORNOST

Cilj najine naloge je bil raziskati, v kolikšni meri mariborski dijaki opravljajo počitniško delo. Naloga je lahko v pomoč vsem, ki opravljajo počitniško delo in ne vedo, kaj bi storili z denarjem ali pa kje bi ga shranjevali. S pomočjo najine projektne naloge lahko dobijo vpogled na to, kaj storiti z denarjem, kakšno je plačilo, čas oziroma obdobje trajanja dela in kam denar shraniti v primeru prihrankov. To je lahko tudi spodbuda vsem dijakom, ki ne opravljajo nobenega počitniškega dela, da bi z njim začeli in da si lahko predstavljajo, koliko so mariborski dijaki dejansko plačani itd. Naloga bi lahko koristila tudi prodajalcem in delodajalcem, saj so neposredno vpleteni v to in jim je znano, koliko časa so dijaki pripravljeni delati, iz katere gimnazije prihaja največ potencialnih delavcev, kje dijaki denar porabijo idr. je Delodajalci bi lahko rezultate najine raziskave uporabili kot poslovno priložnost za ustvarjanje novih delovnih mest in bi lahko izkoristili značilnosti dela, v katera se mariborski dijaki vključujejo, za nov zaslužek. Tudi banke bi imele korist od najine raziskovalne naloge, saj bi lahko za gimnazijce, ki opravljajo počitniško delo, ustvarile varčevalen račun, na katerega bi gimnazijci naložili denar, navsezadnje sva s pomočjo ankete ugotovila, da več kot polovica dijakov denar prihrani. Z analizo najine ankete bi trgovci lahko uvidela za kaj mladi pravzaprav porabijo zasluženi denar in kateri proizvodi imajo med mladimi največje povpraševanje. Družbena odgovornost raziskovalne naloge, je izražena skozi njeno prispevanje k boljšemu razumevanju delovnih izkušenj in ekonomskega vpliva med mladimi. Raziskava omogoča vpogled v zaposlitvene priložnosti, ki so na voljo mladim v Mariboru ter razumevanje, kako se mladi soočajo s finančnimi izzivi in odločitvami v tem obdobju svojega življenja. Poleg tega, raziskovalna naloga prispeva k ozaveščanju o pomembnosti finančnega načrtovanja in odgovornega ravnanja z zaslužkom med mladimi. S predstavitvijo rezultatov o tem, kako mladi porabljajo ali prihranijo zasluženi denar, spodbuja razpravo o finančni pismenosti in k temu, da mladi premišljeno ravnajo s svojimi financami že v mladosti. S tem, ko raziskava osvetljuje tudi dejavnike, ki vplivajo na odločitve mladih pri izbiri poletnega dela, in kako to vpliva na njihovo ekonomsko in socialno stanje, prispeva k širšemu razumevanju potreb in izzivov mladih na trgu dela. Skozi prizmo poletnega dela in ravnanja z

zaslužkom tako raziskovalna naloga obravnava pomembna vprašanja družbene odgovornosti in trajnostnega razvoja, saj nagovarja področje, ki neposredno vpliva na socialno-ekonomski položaj mladih in na njihovo prihodnost.

5. ZAKLJUČEK

Prva pomembna ugotovitev je, da je poletno delo bolj plačano, kot sva predvidevala, kar kaže na močno potrebo po delovni sili med poletnimi meseci in tudi na tržno konkurenčnost delovne sile med gimnazijci. Druga pomembna ugotovitev je, da več dijakinj kot dijakov izbira poletno delo, kar lahko nakazuje na različne družbene trende ali preferenčne motive glede dela med spoloma. Poleg tega je večina dijakov izkazala motivacijo za delo zaradi želje po samostojnosti in finančni neodvisnosti, kar nakazuje na pomembnost ekonomske samostojnosti med mladimi. Zanimivo je tudi dejstvo, da večina dijakov svoje zaslužke prihrani, kar lahko kaže na željo po finančni stabilnosti v prihodnosti.

V procesu raziskave sva se naučila, kako pomembno je upoštevati širši družbeni kontekst in vplive na odločitve dijakov v zvezi s poletnim delom. Prihodnje raziskave bi lahko vključevale bolj podrobne analize motivacij za delo in vedenjskih vzorcev, da bi bolje razumeli dinamiko delovne sile med mladimi. Iz področja Sociologije bi lahko v najino raziskavo vključila, kako poletno delo vpliva na socialno vključenost in identiteto mariborskih gimnazijcev. To področje bi lahko vključevalo raziskavo o družbenih in ekonomskih dejavnikih, ki vplivajo na izbiro poletnega dela in analizo odnosov na delovnem mestu. Ekonomija nama je pomagala razumeti tržne mehanizme in plačne strukture, psihologija pa je ponudila vpogled v motivacijo in vedenjske vzorce posameznikov pri iskanju dela ter upravljanju z zaslužkom. Sociologija pa mana je ponudila kontekstni okvir za razumevanje družbenih trendov in vplivov na odločitve mladih v zvezi z delom.

V prihodnosti bi lahko razširili raziskavo z vključitvijo dodatnih metodologij, kot je intervju, da bi bolje razumela globlje motive in vzorce vedenja dijakov v zvezi s poletnim delom. S tem bi lahko pridobila še bolj celovit vpogled v to tematiko in prispevala k razvoju bolj prilagojenih politik in programov za mlade v Mariboru in širše.

6. VIRI IN LITERATURA

1. Antić, K. (2006). Študentsko delo in zaposlovanje mladih (Diplomsko delo). Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.

2. Bajt, H., Jeriček Klanšček, H. in Britovšek, K. (2015). Duševno zdravje na delovnem mestu. Pridobljeno s http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacije-datoteke/dz_na_delovnem_mestu.pdf Arhivirano 2016-05-01 na Wayback Machine.

3. Bilban, M. (2015). Brezposelnost in njeni vplivi na zdravje. Pridobljeno s http://www.zvd.si/media/medialibrary/2016/08/DV-1-2015_Brezposelnost.pdfArhivirano 2021-11-23 na Wayback Machine.

4. Obvestilo o spremembi predpisov na področju začasnega in občasnega dela dijakov in študentov (2015). Pridobljeno s https://www.studentski.si/dokumenti/sprememba2015.pdf

5. Štiftar, J. (2010). Študentsko delo – prednost ali slabost? (Diplomsko delo). Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.

6. e-Študentski servis. 2014. Za študente – pogosta vprašanja: Dohodnina. [Online]. Dostopno na URL naslovu: http://www.studentskiservis.com/studenti/dohodnina/pogosta-vprasanja#6 (29.12.2014)

7. e-Študentski servis. 2014. Za medije. [Online]. Dostopno na URL naslovu: http://www.studentski-servis.com/studentsko-delo/o-studentskih-servisih-instudentskem-delu-v-eu (2.2.2014)

8. Glažar, M. 2006. Posredniška vloga študentskih servisov na slovenskem trgu dela. [Online]. Dostopno na URL naslovu: http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Glazar-Maja.PDF (15.1. 2015)

9. Milić, M. 2014. Rad bi zaslužil denar! Toda kako? [Online]. Dostopno na URL naslovu: http://mojefinance.finance.si/8800671/Rad-bizaslu%C5%BEil-denar-Toda-kako (10.11.2014)

10. Gov RS (2024) - Začasno in občasno delo dijakov in študentov. Dostopno na URL naslovu: https://www.gov.si/teme/zacasno-in-obcasno-delo-dijakov-in-studentov/

11. Milić, M. 2014. Rad bi zaslužil denar! Toda kako? [Online]. Dostopno na URL naslovu: http://mojefinance.finance.si/8800671/Rad-bizaslu%C5%BEil-denar-Toda-kako (10.12.2023)

12. Krajnc, D. (2007). Študentsko delo in zaposlovanje mladih (magistrsko delo). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

7. PRILOGE - VPRAŠALNIK

Izberite spol:

- Moški
- Ženska

Izberite, kateri letnik gimnazije obiskujete:

- 1. letnik
- 2. letnik
- 3. letnik
- 4. letnik

Izberite, na katero gimnazijo hodite:

- I. gimnazija Maribor
- II. gimnazija Maribor
- III. gimnazija Maribor
- Škofijska gimnazija Maribor

Ali ste kdaj poleti delali za plačilo?

- DA
- NE

Poleti sem delal/a (izberite en odgovor)

- manj kot en teden
- 1 do 2 tedna
- 3 do 4 tednov
- 5 do 6 tednov
- več kot 6 tednov

Število ur na teden v času poletnega dela (izberite en odgovor)

- do 10 ur na teden
- nad 10 do 20 ur na teden
- nad 20 do 30 ur na teden
- nad 30 do 40 ur na teden
- več kot 40 ur na teden

Izberite razlog za delo (možnih je več odgovorov).

- Zaradi zaslužka
- Zaradi odvečnega prostega časa
- na željo staršev ali skrbnikov
- Zaradi pridobivanja izkušenj z dejavnostjo
- Drugo…

Izberite dejavnost, v kateri ste opravljali počitniško delo (možnih je več odgovorov).

- Trgovina (delo v trgovini,…)
- Gostinstvo (delo v restavracijah, kavarnah,…)
- Turizem (delo v hotelih, hostlih…)
- Dejavnost (delo v frizerskih, kozmetičnih salonih,…)
- Izobraževanje (delo kot inštruktor, tutor,…)
- Administracija (delo v pisarni, recepcijah,…)
- Varstvo otrok (delo kot varuška, animator,…)
- Promocija (delo kot anketarji, oglaševalci,…)
- Dostava (voznik, …)
- Proizvodnja (fizično delo podjetja)

Na uro dela sem bil/a plan/a <u>neto</u> (možnih je več odgovorov):

- do pod 5 EUR

- 5 do pod 6 EUR
- 6 do pod 7 EUR
- 7 do pod 8 EUR
- 8 do pod 9 EUR
- 9 do pod 10 EUR
- 10 EUR in več

Napišite koliko ste okvirno zaslužili v preteklem poletju (Količino zaokrožiti na desetice)

- do pod 200 EUR
- od 200 do pod 400 EUR
- od 400 do pod 600 EUR
- od 600 do pod 800 EUR
- od 800 do pod 1000 EUR
- 1000 EUR in več

Označite ali denar porabite ali v večini prihranite?

- Porabim
- Prihranim

PORABIM

Izberite, za kaj porabite pridobljen denar (Možnih je več odgovorov):

- Oblačila in Moda (nakup oblačil,...)
- Elektronika in Tehnologija (računalnik, telefon,...)
- Kozmetika in Ličila (Parfumi, kreme,...)
- Hrana in Pijača
- Koncerti in Dogodki
- Hobiji in Športna Oprema (glasbila, umetnost,...)
- Potovalne Izkušnje
- Video Igre in Aplikacije

- Družabna Dejavnost (Kino, zabaviščni parki)

PRIHRANIM

Označite kako shranjujete vaše prihranke (Možnih je več odgovorov):

- Doma v gotovini
- na bančnem računu
- depozit na varčevalnem računu
- V skladih
- V delnicah
- V kriptovalutah
- V nepremičninah
- Drugo…